SOCIÁLNO-PATOLOGICKÉ JAVY VO FUNKCIÁCH RODINY

Veronika ŠTOFANÍKOVÁ

Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov, Slovenská republika

ÚVOD

„Spoločnosť je ako vták. Má dve krídla. Vták však nemôže lietať, ak má jedno krídlo zlomené. Predsavzajme si teda, že sa zaručíme, aby mohla každá spoločnosť lietať oboma krídlami, ktoré budú mať rovnakú silu a rovnakú dôstojnosť."[253]

Keď sa povie rodina, väčšine z nás napadnú asociácie ako miesto pokoja, bezpečia, lásky, porozumenia, napadnú nám ľudia, ktorých máme najradšej, ktorí nás povzbudia a pomôžu, keď to budeme potrebovať, na ktorých sa môžeme vždy spoľahnúť. Veď rodina je predsa inštitúcia, ktorá pôvodne vznikla na ochranu svojich členov.

No nie pre každého predstavuje rodina všetky tie príjemné a pre zdravý vývin jedinca potrebné atribúty. Rodina môže byť zdrojom nesmierneho napätia, strachu, môže svojich členov privádzať k zúfalstvu alebo ich napĺňať značnou úzkosťou. Inak povedané, pre niekoho môže rodina predstavovať „peklo na zemi".

Cieľom práce je poukázať na závažnosť a na dehonestujúci vplyv partnerského násilia v rodine, presnejšie násilia páchaného na ženách. V minulosti takéto správanie nebolo považované za násilie. Nadradené postavenie muža bolo patriarchálnou spoločnosťou uznávané, ba dokonca nariadené.[254] Rozvojom modernej spoločnosti však dochádza k závažným zmenám, ktoré zrovnoprávňujú postavenie muža a ženy.

---

[253] CVIKOVÁ, J. – JURÁŇOVÁ, J. 2001. *Piata žena. Aspekty násilia páchaného na ženách*. Bratislava : Aspekt, 2001. s. 143.

[254] Pozri MATOUŠEK, O. 2003. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vydanie. Praha : SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON), 2003. s. 26-27.

Násilie páchané na ženách klasifikujeme ako sociálno-patologický jav, ktorý je aj napriek pozitívnym legislatívnym zmenám aj naďalej najrozšírenejší a najťažšie postihnuteľný. Rôzne vedné disciplíny a rôzne inštitúcie, vrátane Cirkvi, zdôrazňujú obrovskú dôležitosť prevencie v tejto oblasti a apelujú na jej aplikáciu do praxe.

V práci analyzujeme ako osobnosť obete, tak osobnosť páchateľa, samotné násilie páchané na ženách, taktiež upriamujeme pozornosť na možnosti pomoci týraným ženám a ponúkame pohľad Pravoslávnej cirkvi na spomínanú problematiku.

ANALÝZA KĽÚČOVÝCH POJMOV

Domáce násilie

Možno si ani neuvedomujeme, no mnohé veci, javy a udalosti, ktoré nás dennodenne sprevádzajú, sú vo svojej podstate negatívne, ubližujú nám, oberajú nás o pocit istoty, bezpečia, psychické či fyzické zdravie a možno aj dôstojnosť. Či si to chceme priznať alebo nie, dnes medzi týmito negatívnymi javmi dominuje násilie. Skryté i otvorené, fyzické i psychické, jednotlivé i skupinové. Uplatňovanie moci „silnejšieho" nad „slabším" spôsobom, ktorý zanecháva na svojej „obeti" akékoľvek zranenie či ujmu vonkajšieho i vnútorného, fyzického, psychického, sociálneho alebo citového charakteru, je agresívny akt. Jeho vedomým i nevedomým pôvodcom i obeťou môže byť hocikto z nás.[255]

Skôr, než sa budeme venovať pojmu domáce násilie, zadefinujeme si násilie ako také. Násilie je všeobecne považované za sociálno-patologický jav, ktorý sa môže odohrávať kdekoľvek. Je to *„akýkoľvek akt, vrátane zanedbávania, ktoré ovplyvňuje život, fyzickú a psychickú integritu alebo slobodu jednotlivca alebo poškodzuje rozvoj jeho osobnosti."*[256]

Pojem domáce násilie ohraničuje priestor násilia na domov. Domov pre človeka znamená, v užšom slova zmysle, aj rodina. A rodina je základnou

---

[255] Pozri ČIČKOVÁ, J. 2001. *Násilie nemožno ničím ospravedlniť*. Žilina : Regionálne osvetové stredisko, 2001. s. 4.

[256] TOKÁROVÁ, A. a kol. 2003. *Sociálna práca. Kapitoly z dejín, teória a metodiky sociálnej práce.* Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2003. s. 356.

bunkou spoločnosti. Takže problém domáceho násilia nie je len problém rodiny, ale aj spoločnosti.

Conwayová tvrdí, že definícia domáceho násilia v podstate neexistuje. Termín „domáce“ sa používa preto, aby naznačil, že násilie sa odohráva v osobnom vzťahu. Často k nemu dochádza medzi manželmi alebo medzi ľuďmi, ktorí spolu žijú v jednej domácnosti.[257]

Charakteristické znaky domáceho násilia:

- opakovanie, dlhodobosť a takmer každodenná prítomnosť
- obeť je dostupná a bezbranná
- miesto činu je veľmi intímne a špecifické
- násilie je pre násilníka bezpečné
- násilie je väčšinou iracionálne[258]

Domáce násilie má viacero zložiek - partnerské, generačné a transgeneračné, no my sa budeme venovať partnerskému násiliu. Konkrétnejšie násiliu páchanom na ženách.

Osobnosť obete

Obeťou násilia sa môže stať každá žena v každom veku[259]. Sú však typy, ktoré majú väčšie predpoklady „prijať“ úlohu obete. V prvom rade obeťou môže byť žena, ktorú nejaké fyzické či psychické vlastnosti robia inou, zraniteľnejšou, slabšou ako sú tie druhé.[260]

Tie vlastnosti, ktoré ju robia „inou“ získala vo svojej pôvodnej rodine. Je všeobecne známe, že vzorce správania a štýl výchovy sa prenášajú z generácie na generáciu (je to takzvaný transgeneračný prenos). Takže ak v rodine, kde manžel týra manželku, vyrastajú deti, je vysoko pravdepodobné, že z osobnosti dievčaťa sa vyformuje potencionálna obeť a z osobnosti chlapca sa vyformuje potencionálny tyran. Avšak nemusí k tomu dôjsť v tom prípade, ak tieto deti neprijmú svojich rodičov ako vzor.

---

[257]Pozri CONWAYOVÁ, H. L. 2007. *Domácí násilí.* Praha : Albatros, 2007. s. 13.
[258]Pozri VODÁČKOVÁ, D. a kol. 2002. *Krizová intervence*. Praha : Portál, 2002. s. 476.
[259] Graf č. 1.
[260] Pozri ČIČKOVÁ, J. 2001. *Násilie nemožno ničím ospravedlniť*. Žilina : Regionálne osvetové stredisko, 2001. s. 9.

A. Miller zastáva názor, že *„represívna výchova, cielená k tomu, aby dieťaťu „v jeho vlastnom záujme zrazila hrebienok“, rozbíja vôľu a vedie k potláčaniu naozajstných citov, tvorivosti, citlivosti a schopnosti sa vzpierať. Tento typ výchovy zapríčiňuje sklon k novej poddajnosti, či už v osobnej alebo v kolektívnej rovine. Jedinec, ktorý bol takto v detstve predurčený, sebou v dospelom veku nechá manipulovať.“* [261]

Manipulácia prebieha o to ľahšie, že páchateľom je osoba, ktorej obeť venovala svoju dôveru a takáto manipulácia spôsobuje vážne problémy.

Typický portrét týranej ženy:

- je materiálne závislá na svojom partnerovi[262],
- je podriadená (submisívna) a poslušná,
- udržiava minimálne alebo žiadne sociálne kontakty s ďalšími ľuďmi,
- často ospravedlňuje partnerovo správanie jeho náladou alebo nepríjemnosťami, ktoré prežil v práci, či ako dôsledok zážitkov z detstva,
- je vystrašená,
- trpí pocitom vlastnej bezmocnosti, beznádeje a bezcennosti,
- myslí si, že situácia nemá riešenie, hoci už nemôže ďalej zniesť partnerovo násilie,
- má intenzívne pocity viny a je presvedčená, že to, čo sa jej prihodilo, si zaslúži,
- rýchlo si zdôvodní, že je to posledná bitka, ktorá ju stretla, bezhranične verí, že sa partner „zlepší“,
- hanbí sa hovoriť o svojich skúsenostiach a spôsoboch, akými s ňou partner zachádza,
- má snahu používať sex ako pokus o upevnenie intímneho vzťahu so svojím partnerom,
- je silno emocionálne závislá na partnerovi – nevie si predstaviť život bez neho, ale ani s ním.[263]

---

[261] MILLER, A. 2002. "La Souffrance muette de l´enfant." In HIRIGOYEN, M. - F. 2002. *Psychické násilí v rodině a v zaměstnání.* Praha : Academia, 2002. s. 162.
[262] Graf č. 2.

Osobnosť páchateľa

Tyran rodiny je nositeľom a aktívnym činiteľom domáceho násilia. Predstavuje zdroj agresívneho správania voči svojej manželke, ktorej takýmto konaním spôsobuje bolesť a utrpenie často s trvalými následkami. Pre tyrana sú typické charakteristiky ako neschopnosť ovládať sa, egoizmus a egocentrizmus, neprítomnosť pocitov viny, absencia náhľadu na seba a sebareflexie. Za podstatný považujeme fakt, že absentuje potreba na sebe niečo meniť, naučiť sa sebaovládaniu a získať nové, sociálne prijateľné spôsoby správania sa.[264]

Charakteristiky násilníckych mužov:

Ako uvádza Sopková, týrajúci muž *„má nízku sebaúctu a sebadôveru; verí v nadriadenosť mužov a má stereotypnú predstavu o mužskej role v rodine; za svoje činy obviňuje iných, najmä svoje obete; prejavuje dve stránky osobnosti: verejnú a súkromnú.“*[265] Mnohí z nich sa správajú násilnícky iba doma. V práci a v okolí sú uznávaní, príjemní, zábavní a tak ich okolie ani len nechce veriť, žeby sa mohli niečoho takého ohavného dopustiť. Hoci sa hovorí, že oni len „stratili kontrolu“ nad svojim správaním alebo im len „vyletela ruka“, veľakrát je však toto násilie páchané premyslene. Prečo potom páchateľ neudrie svoju obeť pred policajtom? On sa dokáže veľmi dobre ovládať, keďže dokáže svoje násilie pred svedkami zatajiť.

„Bytie, týranie manželky príp. alkohol vysvetľuje ako spôsoby na zvládanie stresových situácií; násilie používa na presadenie svojich požiadaviek, cieľov a na dosiahnutie uspokojenia svojich potrieb; bagatelizuje a popiera svoje násilnícke správanie i jeho negatívne dôsledky na obeť; odmieta pomenovať svoje správanie ako

---

[263] BADURA - MADEJ, W. 2011. Wybrane zagadnienia interwencji kryzysowej. In ŠEVČÍK, D - ŠPATENKOVÁ, N. a kol. 2011. *Domácí násilí. Kontext, dynamika a intervence*. Praha : Portál, 2011. s. 92.

[264] HAVRLENTOVÁ, D. 2011. Tyran rodiny - náčrt psychických vlastností. In *Násilie na ženách - problémy a perspektívy riešenia. Zborník z odborného seminára.* Bratislava : Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR v Bratislave, 2011. s. 28.

[265] SOPKOVÁ, E. 2001. Násilie páchané na ženách a jeho dôsledky. In CVIKOVÁ, J. – JURÁŇOVÁ, J. 2001. *Piata žena. Aspekty násilia páchaného na ženách*. Bratislava : Aspekt, 2001. s. 25.

násilie a týranie. Namiesto toho používa pojmy ako hádka, manželské nezhody, problém, ťažkosti v komunikácii a pod.“[266]

Je možné vymedziť typy mužov, ktorí sa, v súvislosti s problematikou týraných žien, dajú považovať za rizikových:

1. Muž, ktorý je z dôvodu anomálie osobnosti pre partnerstvo a rodičovstvo nevhodný. Môže ísť o jedinca s disociálnou poruchou osobnosti. Takíto jedinci sú konfliktní, egocentrickí, bezohľadní, nemajú žiadne sociálne zábrany.
2. Primárne nevhodným partnerom je muž závislý na alkohole a na drogách[267]. Alkoholici, ktorí týrajú svoje ženy, nedokážu reagovať na akýkoľvek komunikačný podnet inak, než násilím.
3. Rizikoví sú aj tí, ktorí zažívali počas svojho detstva násilie vo svojej rodine. Buď boli obeťou násilia alebo boli svedkami násilia medzi rodičmi, príp. absentoval jeden z rodičov[268].
4. Muž, ktorý nie je primárne nepriateľnou osobnosťou, ale pod vplyvom nepriaznivých osobností sa prejavili niektoré jeho negatívne vlastnosti. Tými okolnosťami môžu byť silný sociálny stres ako je napr. nezamestnanosť alebo závažná choroba, a podobne.[269]

Ľudia, ktorí potrebujú ovládať druhých, sú v skutočnosti plní strachu. Akonáhle získajú pocit, že strácajú kontrolu nad človekom, ktorý sa ich požiadavkám doposiaľ podriaďoval, buď ustúpia, skúsia iný prístup alebo sa vyhrážajú ešte viac.[270]

NÁSILIE PÁCHANÉ NA ŽENÁCH

Bitie a zneužívanie dievčat a žien je historickou konštantou. Celé stáročia bolo vo vývoji ľudstva, rodiny a manželstva normálne nadradené postavenie muža a jeho výlučná moc alebo prevaha pri spravovaní verejných a rodinných vecí. Po celé stáročia bolo normálne, dokonca žiaduce, aby muž ovládal

---

[266] SOPKOVÁ, E. 2001. Násilie páchané na ženách a jeho dôsledky. In CVIKOVÁ, J. – JURÁŇOVÁ, J. 2001. *Piata žena. Aspekty násilia páchaného na ženách*. Bratislava : Aspekt, 2001. s. 25.
[267] Graf č. 3.
[268] Graf č. 4.
[269] Pozri VÁGNEROVÁ, M. 1999. *Psychopatologie pro pomáhajíci profese.* Praha : Portál, 1999. s. 351.
[270] SCHWARTZ, D. 2012. Týraná. *Příběh ženy, která čelila domácímu násilí.* Praha : Portál, 2012. s. 89.

a trestal svoju manželku aj prostredníctvom fyzickej sily. Toto právo mužov ponižovať a trestať svoje manželky podporovali a udržiavali právne, náboženské a kultúrne normy. Je tomu zhruba len 100 rokov, čo bolo mužom toto legálne právo biť manželku odňaté. Právne normy zanikli, ale správanie pretrváva. Bitie ženy bolo súčasťou patriarchálneho systému a bolo uznávané ako normálne, ba dokonca bolo žiaduce. A toto jeho ponímanie a hodnotenie pretrváva dodnes.[271]

Práve partnerské vzťahy sú špecifické z toho dôvodu, že tyran svoju obeť dokonale pozná. Pozná jej reakcie, slabé stránky a citlivé miesta. Súžitie v spoločnej domácnosti dáva priestor na to, aby sa násilné útoky odohrávali v podstate kedykoľvek – bez kontroly z vonku. Preto sa stáva, že sa o tom dlho nikto nedozvie. Pokiaľ by predsa len niekto násilné správanie voči žene zaregistroval, ženy obvykle násilníka ospravedlňujú, pripisujú to zlej nálade, hnevu, alkoholu, únave alebo prejav násilia minimalizujú, bagatelizujú či dokonca popierajú.

Podľa Deklarácie o odstránení násilia páchaného na ženách[272] sa pod násilím voči ženám myslí *„akýkoľvek rodovo podmienený násilný čin, ktorý vedie alebo by mohol viesť k fyzickej, sexuálnej alebo psychickej ujme alebo zraneniu žien, vrátanie vyhrážania sa takýmito činmi, zastrašovania alebo svojvoľného obmedzovania slobody a to vo verejnom či súkromnom živote.“*[273]

Ak chceme odstrániť násilie zo života žien a ak mu chceme predchádzať, musíme nevyhnutne „búrať“ mýty, odstraňovať patriarchálne kultúrne vzorce a poskytovať nové modely skutočne rovnocenného postavenia ženy a muža v rodine a spoločnosti. Zdôrazňujeme, že **výchova bez násilia = výchova proti násiliu.**

---

[271] SOPKOVÁ, E. 2001. Násilie páchané na ženách a jeho dôsledky. In CVIKOVÁ, J. – JURÁŇOVÁ, J. 2001. *Piata žena. Aspekty násilia páchaného na ženách*. Bratislava : Aspekt, 2001. s. 18.

[272] Deklaráciu o odstránení násilia páchaného na ženách vydalo Valné zhromaždenie Organizácie spojených národov v decembri 1993.

[273] *Deklarácia o odstránení násilia páchaného na ženách*. [online]. [cit. 2013-01-02]. Dostupné na internete: <http://piatazena.wordpress.com/2008/04/30/deklaracia-o-odstraneni-nasilia-pachaneho-na-zenach/>.

Formy násilia páchaného na ženách

Násilie v partnerskom vzťahu zahŕňa množstvo stratégií a prostriedkov, ktorými sú ženy vystavované nátlaku. Dotýkajú sa všetkých oblastí života ženy. Majú rôznorodé podoby a ich klasifikácia je len približná. Jednotlivé formy navyše ovplyvňujú aj iné oblasti, napr. fyzické násilie priamo ovplyvňuje psychický stav. Stratégie zneužívania sa často vyskytujú kombinovane, vo viacerých podobách a oblastiach života.

Najčastejšie rozlišujeme tieto **formy násilia:**[274]

- **Psychické násilie –** táto forma násilia zasahuje oblasť myslenia, vôle a prežívania ženy. Násilník sa usiluje vyvolať u ženy pocit strachu z jeho moci, snaží sa dosiahnuť jej podvolenie, uznanie jeho názorov a absolútnu poslušnosť. Typické pre túto formu násilia je deprimovanie, vyvolávanie pocitov viny, ignorovanie, vyhrážky, urážky, ponižovanie, vydieranie alebo kontrola. Medzi neverbálne prejavy patria: výhražné zatínanie pästí, búchanie po nábytku, kopanie do dverí, búchanie dverami a podobne. Psychické násilie je ťažko preukázateľné. Je preto pochopiteľné, prečo ženy žijúce v psychickom násilí tak ľahko rezignujú, zvyknú si a nechávajú svojich manželov stupňovať týranie. Niektorí muži sú doslova posadnutí svojimi ženami a neustále ich chcú mať pod kontrolou.[275]

Pokiaľ muž v žene dokáže svojimi verbálnymi útokmi vzbudiť strach a pripadá jej, že ju napáda stále hrubšie, obvykle to totiž znamená, že fyzické násilie na seba nenechá dlho čakať.

- **Fyzické násilie –** pod pojmom fyzické násilie sa nachádza široké spektrum rôznych foriem napadnutí a násilného zaobchádzania, ktoré postihuje ľudské telo. Začína to „nevinnou" fackou, za ktorú môže, samozrejme, žena. Pokračuje to ďalším fackovaním, bitím, kopaním, škrtením, popálením, hryzením, vyhrážaním sa predmetmi, či zbraňami, až to môže vyústiť do

[274] Graf č. 5.

[275] Pozri BUSKOTTE, A. 2008. *Z pekla ven. Žena v domácím násilí.* Brno : Computer Press, 2008. s. 29-41.

vraždy alebo samovraždy. Po fyzickom násilí zostávajú viditeľné následky, ktoré si často vyžadujú odbornú lekársku pomoc.

- **Sexuálne násilie –** zahŕňa všetky sexuálne činy, ktoré sú žene nanútené. Sexuálne násilie nie je výsledkom nekontrolovateľných sexuálnych pudov, ale je aktom agresie a zneužitia moci. V sexuálnom násilí nedominujú motívy sexuálneho záujmu, ale prevyšujú ich motívy demonštrácie sily, prevahy, moci, pramenia v rodovej problematike a vychádzajú z asymetrického rozdelenia moci medzi pohlaviami. K verbálnym prejavom sexuálneho násilia patria: nevítané sexuálne návrhy, urážlivé „flirtovanie", vulgárne poznámky, sexuálne narážky a komentáre, „pikantné" vtipy a podobne.[276]
- **Sociálne násilie –** cieľom sociálneho násilia je izolovať ženu od širšieho spoločenstva. Dochádza k nemu, ak násilník obmedzuje slobodu ženy zakazovaním akéhokoľvek spoločenského styku, kontaktu s okolím, čím izoluje ženu od vonkajšieho sveta. Patrí sem zabraňovanie žene navštevovať rodinu, priateľov, zákaz pozerať TV, čítať dennú tlač, navštevovať spoločenské podujatia, zablokovanie telefónu, uzamknutie v byte, obmedzovanie pohybu, zákaz vzdelávať sa a iné. Muž si vyžaduje absolútnu kontrolu nad všetkým, čo žena robí, s kým sa stretáva, s kým sa o čom rozpráva, kam chodí. Zneužívateľ si často nárokuje právo na partnerkin majetok využívajúc jej nedostatočnú znalosť právnych predpisov alebo jej emocionálnu závislosť.[277]
- **Ekonomické násilie –** pre tento druh násilia je charakteristické zneužívanie moci pri disponovaní finančnými prostriedkami. Muž zakazuje žene pracovať alebo práve naopak, núti ju pracovať, pričom o použití zárobku rozhoduje on sám. Vyskytujú sa aj prípady, kde muž neprispieva financiami na domácnosť alebo sa finančne odmieta podieľať na starostlivosti o deti. Žena sa zväčša bojí protirečiť svojmu partnerovi, pretože je na ňom úplne

---

[276] Pozri RIEČANSKÁ, E. a kol. 2008. Keď žena hovorí nie, znamená to... In SCHAVEL, M. - ČIŠECKÝ, F. – OLÁH, M. 2008. *Sociálna prevencia*. 3. vydanie. Bratislava : Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2008. s. 85.

[277] Pozri BODNÁROVÁ, B. - FILADELFIOVÁ, J. 2008. Domáce násilie na Slovensku. In SCHAVEL, M. - ČIŠECKÝ, F. – OLÁH, M. 2008. *Sociálna prevencia*. 3. vydanie. Bratislava : Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2008. s. 85.

finančne závislá, avšak chod a zodpovednosť za domácnosť ponecháva muž na žene.[278]

Cyklus násilia páchaného na ženách

Domáce násilie rozhodne nie je javom vyskytujúcim sa náhodne, jednorazovo. Prípady týrania žien v domácnosti majú väčšinou rovnaký priebeh. Určité jeho charakteristiky, ktoré opisuje väčšina zneužívaných žien vyjadruje cyklus násilia.

Štádium narastania (budovania) napätia

Tyran začína s drobnými incidentmi verbálneho, emocionálneho či fyzického zneužívania, pričom pomaly narastá ich intenzita a frekvencia. Ide o štádium, v ktorom dochádza k vystupňovaniu napätia prostredníctvom kritizovania, nadávania, vyhrážania, kriku. Táto fáza môže trvať od niekoľkých minút po niekoľko mesiacov. Žena sa obyčajne pokúša utíšiť násilníka tým, čo bolo kedysi účinné – napríklad lákavosťou. Ak sa jej nepodarí utíšiť ho, a on „exploduje“, cíti sa vinná. Počas tohto iniciálneho štádia majú ženy skutočne isté množstvo kontroly, ale tá sa úmerne narastajúcemu napätiu rapídne stráca.

Štádium akútneho incidentu násilia

Toto štádium charakterizuje nekontrolovateľné uvoľnenie napätia, ktoré sa navŕšilo počas prvého štádia. Dochádza k samotnému aktu násilia. Práve neprítomnosť kontroly a jeho deštruktívnosť ho odlišujú od drobných incidentov predchádzajúceho štádia. Spúšťačom tejto fázy je zriedka správanie ženy. Skôr je ním externá udalosť alebo vnútorný stav muža. Akútny incident obyčajne trvá od 2 do 24 hodín.

Štádium medových týždňov

Toto štádium je vítané obidvoma partnermi. Je charakterizované milujúcim správaním násilníka. Vie, že zašiel príliš ďaleko a pokúša sa to urovnať ospravedlňovaním sa za napadnutie, darčekmi na uzmierenie, sľubmi, že sa už nič podobné nebude opakovať. Ak žena opustila muža v predchádzajúcej fáze,

[278] Pozri BUSKOTTE, A. 2008. *Z pekla ven. Žena v domácím násilí.* Brno : Computer Press, 2008. s. 42.

v tejto sa obyčajne vracia, sťahuje žiadosť o rozvod a snaží sa veci urovnať. Vidí samu seba ako most k mužovej spokojnosti.[279]

Týrané ženy väčšinou žijú pre tieto chvíle a dovolia, aby ich život pokračoval akoby sa nič nestalo, avšak tyran neľutuje to, čo urobil.

„Môžeš vziať hromadu odpadkov, zabaliť ich do krásneho papiera a na vrch priviazať mašličku. Ale keď ten balík otvoríš, vždy sú to iba odpadky. Masky alebo obaly zakrývajú, čo sme v skutočnosti zač.“[280]

Popretie

V centre cyklu zneužívania je popretie. Popretie patrí k obranným mechanizmom, ktoré sú definované ako akýkoľvek druh činnosti, vrátane myslenia a cítenia, ktorého účelom je odviesť povedomie o nepríjemnom alebo zahanbujúcom fakte alebo skutočnosti, ktorá vzbudzuje úzkosť. U mužov ide o potlačenie viny, u žien sú najčastejšie používané sebaobviňujúce reakcie, vytesňovanie, popieranie, intelektualizácia a racionalizácia. V prvom rade sa dotýka mužov, ktorí popierajú, že majú nejaký problém. Muži často uvádzajú ako príčinu svojho správania alkohol a hľadajú v ňom ospravedlnenie pre svoje správanie. Vo väčšine prípadov však páchatelia nie sú alkoholici alebo osoby s problematickým vzťahom k alkoholu, alkohol je iba zámienkou. K násilnému útoku by v týchto prípadoch aj tak došlo. Ženy buď predstierajú, že sa nič nestalo alebo minimalizujú dôsledky a tvrdia, že sa to už určite nestane. Napriek svojej skúsenosti uveria partnerovým slovám a zostanú. No je takmer isté, že znova dôjde k násiliu a tento cyklus sa bude periodicky opakovať.

Tento cyklus násilia má pre nás veľkú výpovednú lehotu, pretože pomáha vyvracať mýtus o tom, že násilie páchané na ženách je jednorazové. Tým, že upozorňujeme na cyklus násilia a jeho tendenciu opakovať sa a narastať, nemienime, resp. nemáme tendenciu zľahčovať akýkoľvek, aj jednotlivý násilný čin. Robíme tak preto, aby sme poukázali na mieru závažnosti násilia

---

[279] Pozri ŠINTALOVÁ, S. 1997. Čo je domáce násilie? In *Aspekt*. Bratislava, 1997, *č. 3*, s. 211-214.
[280] SCHWARTZ, D. 2012. Týraná. *Příběh ženy, která čelila domácímu násilí.* Praha : Portál, 2012. s. 121.

páchanom na ženách v intímnych vzťahoch, pre ktoré je charakteristický cyklus násilia.[281]

Dôsledky násilia páchaného na ženách

Okrem toho, že násilie páchané na ženách je vážnym porušením ľudských práv a slobôd, zanecháva dôsledky na fyzickom i psychickom zdraví. Nevynímajúc dôsledky sociálne a ekonomické.

K typickým **psychickým dôsledkom** násilia patria hlavne pocity viny, depresie, úzkosti, podráždenosti, zraniteľnosti, prehry, zrady, beznádeje, záchvaty paniky, strata pocitu vlastnej hodnoty, strata sebadôvery, nespavosť, žena má problémy so sústredením sa, je emocionálne labilná, vyskytuje sa aj zneužívanie drog a alkoholu, vážne psychické ochorenia alebo sebapoškodzovanie.

Ak hovoríme o psychických dôsledkoch, nedá sa nespomenúť aj tzv. **štokholmský syndróm.** Žena sa nachádza v špecifickom emocionálnom vzťahu – mimoriadne silnej moci, voči ktorej je bezmocná. Je to paradoxný psychologický fenomén, pri ktorom si obeť vytvára k páchateľovi sympatie. Je k nemu lojálna, preukazuje snahu chrániť ho a dokonca s ním súcití a spolupracuje a vinu za jeho násilnícke správanie berie na seba.

Psychické násilie môže, okrem vyššie spomínaných dôsledkov, žene spôsobiť aj traumu. Trauma je *„narušenie psychickej integrity extrémne intenzívnym prežitkom, narušenie prirodzených obranných mechanizmov. Trauma vyvoláva neurózy a emotívne prežitky sa nemôžu prejavovať normálnym spôsobom.“*[282] V súvislosti s traumou je významné spomenúť aj **posttraumatickú poruchu**, ktorá sa prejavuje troma príznakmi:

1. *Nadmerná vzrušivosť* – ženy sú v neustálom stave poplachu, sú v permanentnom očakávaní ďalšieho nebezpečenstva, majú prehnané reakcie. Tieto ženy často trpia poruchami spánku a sústredenia sa.
2. *Intrúzia* – žena má nutkavé predstavy a myšlienky. Nejakým zvukom alebo vôňou sa jej celé situácia vie pripomenúť.

[281] Pozri ŠINTALOVÁ, S. 1997. Čo je domáce násilie? In *Aspekt.* Bratislava, 1997, *č. 3*, s. 211-214.
[282] STRIEŽENEC, Š. 1996. *Slovník sociálneho pracovníka.* Trnava : AD, 1996. s. 226.

3. *Konstrikcia* – žena sa vyhýba situáciám, ktoré u nej vyvolávajú pocit ohrozenia.[283]

Pri posttraumatických poruchách je normálne, že tieto príznaky navzájom jeden druhého alternujú, spájajú sa spolu alebo sa navzájom premiešavajú.

Medzi **fyzické následky** násilia patria zranenia ako sú zlomeniny, krvné podliatiny, popáleniny, vnútorné poranenia, rezné a bodné rany, vybité zuby, poranenie genitálií a podobne. **Sexuálne následky** sa prejavujú sexuálnymi poruchami, promiskuitou, nechceným tehotenstvom s následným potratom, atď.

Hlavnými **ekonomickými dôsledkami** sú zvýšené zdravotné náklady pri liečení a zníženie produktivity. Z uvedených dôvodov pri častej absencii v zamestnaní sa znižuje prínos finančných prostriedkov a s tým spojená neschopnosť zabezpečenia základných potrieb vyústená do zadlženosti.

Sociálna izolácia od okolia a samotné asociálne správanie je jedným z **dôsledkov sociálneho násilia**. Nízke sebavedomie či problémy s nadväzovaním vzťahov môžu vyústiť až k samovražedným pokusom. Disociáciou sa žena chráni od znovuprežívania nepríjemných emócii a pocitov, ktoré môže úplné vymazať, stratiť a v extrémnych prípadoch sa z nej stáva mnohopočetná osobnosť. [284]

Možnosti pomoci týraným ženám

Žena, ktorá zistí, že ju manžel týra, by si predovšetkým mala uvedomiť, že nikdy nie je neskoro svoju situáciu riešiť a že je veľa spôsobov, ako sa jej dá pomôcť. Taktiež aj to, že každý človek má právo, aby bolo chránené jeho zdravie a dôstojnosť nie len na verejnosti, ale aj doma.

Čím dlhšie násilie trvá, tým horšie sa rieši a tým menej je žena ochotná odísť. Preto je vhodné najprv urobiť nasledujúce prvé kroky k riešeniu situácie, kedy žena k prípadnému odchodu môže postupne načerpať odvahu a silu. Kontaktom s odborníkmi si tiež rozšíri vedomie o tom, čo všetko je možné pre ňu v danej situácii urobiť. V prípade, že nenatrafí na odborníkov, ktorí by jej

---

[283] Pozri CVIKOVÁ, J. – JURÁŇOVÁ, J. 2001. *Piata žena. Aspekty násilia páchaného na ženách*. Bratislava : Aspekt, 2001. s. 303.

[284] Pozri MÁTEL, A. 2009. *Naše možnosti pomoci ženám - obetiam domáceho násilia*. Skalica : Alija, 2009. s. 31-32.

pomohli, nemala by strácať odvahu a mala by sa obrátiť na iných odborníkov, najlepšie priamo vyškolených na pomoc obeti násilia.[285]

Situácia týraných žien je skutočne obtiažná a pre mnohých z nás nepredstaviteľná. Realita tohto násilia je nezriedka oveľa horšia než akákoľvek naša fantázia. Dotyčné ženy majú len malú, resp. žiadnu šancu vyriešiť problém vlastnými silami. Potrebujú pomoc nie len inštrumentálnu (praktickú), ale aj psychickú podporu[286] a to v zmysle:

1. **Materiálnej pomoci –** zabezpečenie bezpečného bývania, starostlivosti o dieťa, finančných prostriedkov
2. **Psychickej pomoci –** v podobe poradenstva, zvyšovanie sebaúcty a sebadôvery
3. **Právnej pomoci –** ktorá sa týka majetku, sociálno-právneho poradenstva, starostlivosti o deti

Ženy, na ktorých je páchané násilie sú možno presvedčené, že nemajú dosť energie na to, aby násilníka opustili, no v skutočnosti si neuvedomujú, že oveľa viacej energie potrebujú na to, aby s násilníkom ostali, než aby ho opustili.

LEGISLATÍVNE NÁSTROJE SR ZAOBERAJÚCE SA PROBLEMATIKOU NÁSILIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH

Významným pri riešení problematiky týraných žien sa stal rok 2002, kedy došlo k novelizáciám vo viacerých právnych predpisoch.

Ústava Slovenskej republiky v čl. 12 ods. 1 ustanovuje, že *„ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach“*.[287] V ods. 2 sa ďalej uvádza, *„že základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok,*

---

[285]Pozri *Problematika domáceho násilia.* [online]. [cit. 2012-12-20]. Dostupné na internete: <http://www.uvzsr.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=369:problematika-domaceho- nasilia&catid=63:deti-a-mlade&Itemid=70>.

[286] Pozri ŠEVČÍK, D - ŠPATENKOVÁ, N. a kol. 2011. *Domácí násilí. Kontext, dynamika a intervence.* Praha : Portál, 2011. s. 131.

[287] *Ústava Slovenskej republiky*. Bratislava, 2004. s. 8.

rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať."[288]

V **Trestnom zákone č. 300/2005 Z. z.** sa blízkou osobou rozumie *„príbuzný v priamom pokolení, osvojiteľ, osvojenec, súrodenec a manžel."*[289] Na základe tohto zákona je možné postihovať páchateľov takých trestných činov, kde sa preukázalo zistenie týrania blízkej a zverenej osoby. Paragraf 208 špecifikuje formy fyzického a psychického utrpenia blízkej a zverenej osoby, ako napríklad bitím, kopaním, popálením, ponižovaním, násilnou izoláciou, pohŕdaním, vyhrážaním, odopieraním stravy, oddychu alebo spánku, odopieranie hygieny, zdravotnej starostlivosti, vzdelávania a iné.[290]

§116 **Občianskeho zákonníka** uvádza, že blízkou osobou je príbuzný v priamom rade, súrodenec a manžel a taktiež iné osoby v pomere rodinnom alebo obdobnom, ak sú si navzájom blízke. Novelizáciou tohto zákona vznikla možnosť v prípade fyzického alebo psychického násilia, prípadne hrozby takého násilia k manželovi alebo blízkej osobe, ktorí žijú v spoločnom dome a ďalšie spolužitie by sa stalo neznesiteľným, súd môže obmedziť užívateľské právo druhého manžela, prípadne ho z jeho užívania vylúčiť. Touto novelizáciou sa zrušila povinnosť zabezpečiť náhradné ubytovanie pre rozvedeného manžela, ktorý sa dopustil násilia.[291]

Občiansky súdny poriadok, zákon č. 99/1963 Zb. ustanovuje, že príslušný súd rozhoduje o návrhu na vydanie predbežného opatrenia a môže podľa §76, písm. g) nariadiť účastníkovi predbežné opatrenie, aby nevstupoval dočasne do domu alebo bytu, v ktorom býva osoba vo vzťahu ku ktorej je dôvodne podozrivý z násilia.[292]

Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v §27a uvádza oprávnenosť policajta k vykázaniu osoby z bytu či domu, či iného priestoru spoločne obývaného s obeťou, u ktorej *„možno na základe zistených skutočností očakávať*

---

[288] *Ústava Slovenskej republiky*. Bratislava, 2004. s. 8.

[289] § 127 ods. 4 Trestného zákona č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov.

[290] Graf č. 3, 6.

[291] Pozri *Občiansky zákonník s rozsiahlym komentárom a judikatúrou po poslednej novele vykonanej zákonom NR SR č. 546/2010 Z. z. s platnosťou od 1. januára 2011*. Bratislava : Nová práca, spol. s r.o., 2011. s. 127-182.

[292] Pozri § 76 písm. g) zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov.

útok na život, zdravie, slobodu alebo zvlášť závažný útok na ľudskú dôstojnosť ohrozenej osoby, najmä vzhľadom na predchádzajúce takéto útoky; súčasťou vykázania zo spoločného obydlia je aj zákaz vstupu vykázanej osobe do spoločného obydlia počas 48 hodín od vykázania.“[293]

Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine vo svojich základných zásadách v čl. 1 uvádza, že *„manžel a manželka sú si rovní v právach a povinnostiach“*. Na túto rovnosť nadväzuje §18 v znení *„manželia sú si v manželstve rovní v právach a povinnostiach. Sú povinní žiť spolu, byť si verní, vzájomne rešpektovať svoju dôstojnosť, pomáhať si, starať sa spoločne o deti a vytvárať zdravé rodinné prostredie.“*[294]

PODIEL SOCIÁLNEJ PRÁCE NA RIEŠENÍ PROBLEMATIKY TÝRANÝCH ŽIEN

V rámci riešenia problematiky týraných žien máme, z aspektu sociálnej práce, k dispozícii nástroje sociálnej politiky, ktorými sú právne predpisy, finančné prostriedky alebo inštitúcie. Musíme však rozlišovať, či zámerom pomoci je prevencia násilia páchaného na ženách alebo zmierňovanie a eliminácia jeho následkov.

Pokiaľ ide o **sociálnu prevenciu,** jej podstatou je predchádzať vzniku násilia a akejkoľvek situácie, ktorá prispieva k vzniku a tolerancii násilia. Efektívna prevencia násilia páchaného na ženách je založená na:

1) zvyšovaní povedomia spoločnosti o závažnosti a negatívnych dôsledkoch násilia páchaného na ženách
2) propagácii nulovej tolerancie voči násiliu

Realizovanie kampaní je jedným z krokov, vďaka ktorým sa zvyšuje informovanosť laickej i odbornej verejnosti. Dôležité je aj zintenzívňovať preventívnu prácu prostredníctvom *výchovy a vzdelávania*, odstraňovať rodové stereotypy ako v rodinnej, tak aj v inštitucionálnej výchove a napokon aj v celej spoločnosti prostredníctvom poskytovania práve tých informácií o násilí páchanom na ženách, ktoré vychádzajú z porozumenia špecifickosti príčin a súvislostí jednotlivých foriem násilia páchaného na ženách.

---

[293] § 27a zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.
[294] Čl. 1 a §18 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine v znení neskorších predpisov.

Taktiež je potrebné, v záujme rodovej podmienenosti násilia páchaného na ženách, *zvýšiť znalosti* celej verejnosti *v oblasti medzinárodných dohovorov,*[295]zaoberať sa problematikou násilia páchaného na ženách aj pri tvorbe *pedagogických dokumentov* a podporovať *kultúrne aktivity* zamerané na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách prostredníctvom regionálnych osvetových stredísk.

V oblasti prevencie násilia páchaného na ženách majú nezastupiteľnú úlohu *média*. Sú *„jedným z najefektívnejších nástrojov na ovplyvňovanie verejnej mienky a postojov spoločnosti voči násiliu páchanému na ženách.“*[296] Jedná sa predovšetkým o *„parciálne mediálne kampane a prezentáciu problematiky v dostupných printových a elektronických médiách, rezortných periodikách, v regionálnych médiách a pod.“*[297]

Sociálne poradenstvo - sociálne poradenstvo spolu s psychologickým a právnym poradenstvom zohrávajú kľúčovú úlohu v spomínanej problematike. Ich hranice však nie sú presne vymedzené a často sa prelínajú. V procese sociálneho poradenstva majú nezastupiteľné miesto sociálni pracovníci, ktorých činnosť je širokospektrálna. Pracovníci pracujúci s touto klientelou by mali mať základné právne a psychologické znalosti a zručnosti, aby vedeli týranej žene adekvátne poradiť, prípadne, aby ju v prípade špecifických potrieb vedeli odporučiť k ďalším odborníkom z oblasti práva, psychológie, psychoterapie a psychiatrie.

K zásadným odporúčaniam pre sociálnu prácu s týranými ženami, patrí:

- vhodná komunikácia;

---

[295] Všeobecná deklarácia ľudských práv, Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, Dohovor o politických právach žien, Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, Deklarácia o odstránení násilia voči ženám, Deklarácia o odstránení diskriminácie žien a iné.

[296] *Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách na roky 2009-2012.* [online]. [cit. 2013-01-05]. s. 13-14. Dostupné na internete: <https://lt.justice.gov.sk/Attachment/-Materi%C3%A1l_doc.pdf?instEID=53&attEID=7567&docEID=46239&matEID=1201&langEID=1&tStamp=20090309132717543>.

[297] *Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách na roky 2009-2012.* [online]. [cit. 2013-01-05]. s. 13. Dostupné na internete: <https://lt.justice.gov.sk/Attachment/-Materi%C3%A1l_doc.pdf?instEID=53&attEID=7567&docEID=46239&matEID=1201&langEID=1&tStamp=20090309132717543>.

- poskytnutie dôležitých informácii (kontakty na políciu, na azylové domy);
- odhad rizika ďalších incidentov (tam, kde je vysoké, vypracovať krízové plány);
- odhad zdravotných rizík pre obete
- presné a podrobné dokumentovanie prípadu a prijatých opatrení.[298]

V rámci pomoci obetiam z oblasti sociálnej práce je dôležité, aby pracovníci žene pomáhali na princípe *pomoc k svojpomoci*. Je veľmi dôležité, aby sa žena neuzavrela do role pasívnej obete. Systematicky by ju mali viesť takým smerom, ktorý by ju navádzal k samostatnému rozhodovaniu, zvyšovaniu sebadôvery a viery vo vlastné schopnosti. Úlohou sociálnych pracovníkov je podpora v osamostatňovaní ženy, pomoc pri hľadaní zamestnania, pri hľadaní ďalšieho bývania, pomoc pri začleňovaní do bežného života. Nesmieme pritom však rozhodovanie za ženy prevziať do svojich rúk. Je dôležité, aby žena, ktorá prežila násilie, prevzala kontrolu nad svojim životom. Žiadna inštitúcia nemôže nahradiť jej rozhodovanie a konanie. Poradenstvo a služby zamestnancov takýchto zariadení pomáhajú aktivizovať vnútorný potenciál žien, informovať o ich právach a možnostiach ďalšej pomoci.[299]

MULTIDISCIPLINÁRNY PRÍSTUP K PREVENCII A ELIMINÁCII NÁSILIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH

Kompetenciu zasiahnuť má každý. Príbuzní, susedia, odborníci v rôznych povolaniach aj štát. Násilie páchané na ženách je abnormálny jav, ktorý je diverzifikovaný a širokospektrálny, preto by sa na jeho eliminácii a prevencii mali podieľať multidisciplinárne tímy pozostávajúce z odborníkov rôznych relevantných inštitúcii a pomáhajúcich profesií. Patrí tu sociálna práca, sociálna politika, sociálna pedagogika, psychológia, právo, zdravotníctvo i polícia.

---

[298] Pozri MATOUŠEK, O. 2005. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha : Portál, 2005. s. 241.

[299] Pozri MÁTEL, A. 2009. Páchatelia domáceho násilia. In *Prevence úrazů, otrav a násilí.* České Budějovice *:* Tiskárna Jihočeský Inzert Expres, 2009, roč. 5, č. 2. s. 158-169.

Pokiaľ ide o sociálnu prácu, jej úlohou je predovšetkým odstránenie alebo aspoň zmiernenie dôsledkov násilia na jednotlivca, rodinu a spoločnosť. V rámci sociálnej pomoci týraným ženám možno rozlišovať krízovú intervenciu, sociálne služby a sociálne poradenstvo.

Sociálna pedagogika sa zaoberá aj odchýlkami sociálneho správania, kde patrí aj násilie páchané na ženách. Vychovávatelia i pedagógovia majú dôležitú úlohu nie len čo sa týka prevencie a včasného identifikovania násilia páchaného na ženách, ale aj v terapeutickom procese.

Z pohľadu práva a polície je potrebné pozerať sa na násilie páchané na ženách ako na kriminálny čin. Týmto obetiam treba pomôcť predovšetkým efektívnymi právnymi prostriedkami a úlohou polície je účinne zasiahnuť a obetiam poskytnúť náležitú ochranu.

V závere môžeme konštatovať, že efektívnym znižovaním miery domáceho násilia je čo najširšia spolupráca rozličných aktérov, koncentrácia na prevenciu, posilnenie podpory a ochrany obetí a vyvíjanie verejného tlaku na jasné odsúdenie domáceho násilia, resp. nulovú toleranciu voči nemu.

POHĽAD PRAVOSLÁVNEJ CIRKVI NA PROBLEMATIKU NÁSILIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH

„Nie je dobré človeku byť osamote, dám mu pomoc, ktorá mu bude roveň“[300]

Tento citát zo Svätého Písma nám hovorí, že Boh nestvoril ženu ako bytosť, ktorá je menejcenná ako muž. Aj muž, aj žena boli stvorení na Boží obraz a Božiu podobu. Obaja sú Božím stvorením. *„A stvoril Boh človeka na svoj obraz, na Boží obraz ho stvoril, muža a ženu ich stvoril.“*[301]

Učenie Pravoslávnej cirkvi je založené na myšlienke: Milovať budeš svojho blížneho ako seba samého. Ak to aplikujeme na otázku muža a ženy, tak

[300] Gn 2, 18.
[301] Gn 1, 27.

apoštol Pavol vo svojom Liste Efezanom vyzýva mužov k povinnosti *„milovať svoje manželky ako vlastné telá. Kto miluje svoju manželku, miluje seba samého.“*[302]

Tak ako všetky vedné disciplíny, ktorých sa problematika týraných žien dotýka, tak aj Cirkev zdôrazňuje dôležitý význam prevencie, aby k násiliu vôbec nedošlo. Ak však k nemu už dôjde, je potrebné skúmať príčiny, pretože bez ich poznania nebudeme vedieť prijímať účinné opatrenia na odstránenie alebo elimináciu násilia.

Z hľadiska učenia Pravoslávnej cirkvi je jednou z podstatných príčin násilia páchaného na ženách nezdravý duševný stav človeka, ktorý Cirkev nazýva hriešnymi vášňami. Za hriešne vášne môžeme považovať napríklad žiarlivosť, hnev, nenávisť, ktoré sú príčinami násilného správania ľudí. Vášeň sa rodí z hriechu, ktorý sa často opakuje a vzniknutá vášeň nabáda človeka stále k ďalším hriechom. Táto pravda má svoje opodstatnenie v Evanjeliu: *„Z vnútra, z ľudského srdca, vychádzajú zlé myšlienky, cudzoložstvá, smilstvá, vraždy, krádeže, lakomstvá, zloby, podvod, rozpustenosť, zlostný pohľad, rúhanie, pýcha, nerozvážnosť. Všetko toto zlo vychádza z vnútra a poškvrňuje človeka.“*[303]

Tak ako masochista ničí svoje telo, aj nespravodlivý človek nebadane pustoší a hanebne plieni svoju vlastnú vrodenú krásu. Vášeň je teda zatemnením, zhanobením a očiernením Božieho obrazu a krásy v človeku.[304]

Čo sa týka otázky či ostať alebo neostať vo vzťahu s mužom, ktorú týra svoju manželku – na to neexistuje jednoznačná odpoveď. Keďže každá bytosť je jedinečná a každá situácia je jedinečná, je potrebný individuálny prístup pri riešení konkrétnych prípadov. Žena by mala vyhľadať kňaza, povedať mu všetky podrobnosti o svojej situácii a on, na základe podrobnej analýzy a po zvážení všetkých „pre a proti“ určí, čo je pre konkrétnu ženu z náboženského hľadiska najprijateľnejšie. Násilie manžela však nie je dostatočný dôvod na rozvod. No ak je násilie veľké a dlhodobé, až tak, že ohrozuje zdravie a život ženy, v takom prípade by na odchod ženy Cirkev určite hľadela veľmi

---

[302] Ef 2, 28.

[303] Mk 7, 21-23.

[304] Pozri PRUŽINSKÝ, Š. 2010. Príčiny domáceho násilia z pohľadu kresťanskej biblistiky a asketiky. In: *Pravoslávny teologický zborník.* (ed. P. Kormaník). Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, zv. XXXVI (21), 2010. s. 13-14.

zhovievavo a nijako by ju za to nepostihovala. V prípade, ak sa v násilníckom manželstve vyskytuje fenomén cudzoložstva, je prípustný cirkevný rozvod.

Táto skutočnosť je zakotvená v 9. pravidle svätého Bazila Veľkého, kde sa uvádza: Výrok ‚Pane, o tom, že nie je dovolené rozlučovať manželstvo okrem príčiny cudzoložstva sa vo svojej podstate vzťahuje rovnako na mužov ako na ženy. Z akého dôvodu ustúpila od manželstva? Bolo to preto, že bola bitá a nestrpela rany? Náležalo skôr trpieť, ako sa rozvádzať so spolužijúcim. Tento dôvod nie je dostačujúci.“[305]

ZÁVER

Pokiaľ hovoríme o násilí páchanom na ženách, musíme mať na zreteli, že najskôr ide o ľudskú dôstojnosť, potom ide o zdravie a nakoniec ide o život. Skutočne, násilie môže dôjsť až do takých krajností, kde je vážne ohrozený život obete. Násilie je preto trestuhodná a odsúdeniahodná záležitosť.

Týranie ženy je vážny problém spoločnosti a komplexné riešenie tejto otázky si vyžaduje systémový prístup a zaangažovanosť relevantných inštitúcií a vytvorenie komplexnej intervenčnej siete a spolupráce odborníkov z rôznych oblastí, ako aj ich špeciálna príprava pre prácu v tejto oblasti, koncentrácia na prevenciu, posilnenie podpory a ochrany obetí a vyvíjanie verejného tlaku na jasné odsúdenie násilia, resp. na jeho nulovú toleranciu voči nemu a situácia sa vďaka takémuto prístupu zlepší.

Násilie medzi mužom a ženou vychádza z nerovnocenného postavenia medzi nimi fixovaného výchovou k tradičným rodovým rolám.

Je dôležité poukázať na to, že *„za násilie nie sú zodpovedné jeho obete, ale tí, ktorí ho páchajú a tí, ktorí ho umožňujú – tým, že mlčia a tým, že proti nemu nebojujú.“*[306]

Z pohľadu náboženstva je fenomén týrania choroba. Práve obeť musí byť autorkou, ale aj arbitrom svojho vlastného procesu uzdravovania. Okolie môže

---

[305] Pozri *9. pravidlo sv. Bazila Veľkého.* [online]. [cit. 2013-01-05]. Dostupné na internete: <www.orthodoxia.cz>.

[306] *Konať proti násiliu na ženách*. Bratislava : Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR v Bratislave, 2008. s. 9.

poskytnúť radu, pomoc, náklonnosť a starostlivosť, ale nemôže ju vyliečiť. Nemôže vyliečiť niekoho, kto o to nemá záujem.

V práci sme poukázali na fenomén násilia páchaného na ženách, na jeho vplyv, ktorý zasahuje do všetkých oblastí ľudského života, na význam multidisciplinárneho prístupu pri riešení problematiky násilia páchaného na ženách a na náboženský pohľad.

Fenomén násilia páchaného na ženách je rozsiahly a vyžaduje si zmenu postojov celej spoločnosti.

Zoznam bibliografických odkazov

BADURA - MADEJ, W. 2011. Wybrane zagadnienia interwencji kryzysowej. In ŠEVČÍK, D - ŠPATENKOVÁ, N. a kol. 2011. *Domácí násilí. Kontext, dynamika a intervence*. Praha : Portál, 2011. 192s. ISBN 978-80-7367-690-2.

BODNÁROVÁ, B. - FILADELFIOVÁ, J. 2008. Domáce násilie na Slovensku. In SCHAVEL, M. - ČIŠECKÝ, F. – OLÁH, M. 2008. *Sociálna prevencia*. 3. vydanie. Bratislava : Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2008. 140 s. ISBN 978-80-89271-22-1.

BUSKOTTE, A. 2008. *Z pekla ven. Žena v domácím násilí.* Brno : Computer Press, 2008. 176s. ISBN 978-80-251-1786-6.

CONWAYOVÁ, H. L. 2007. *Domácí násilí.* Praha : Albatros, 2007. 160s. ISBN 978-80-00-01550-7.

CVIKOVÁ, J. – JURÁŇOVÁ, J. 2001. *Piata žena. Aspekty násilia páchaného na ženách*. Bratislava : Aspekt, 2001. 386s. ISBN 80-85549-28-X.

ČIČKOVÁ, J. 2001. *Násilie nemožno ničím ospravedlniť*. Žilina : Regionálne osvetové stredisko, 2001. 22s. ISBN 80-85161-24-9.

HAVRLENTOVÁ, D. 2011. Tyran rodiny - náčrt psychických vlastností. In *Násilie na ženách - problémy a perspektívy riešenia. Zborník z odborného seminára.* Bratislava : Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR v Bratislave, 2011. 114s. ISBN 978-80-8054-519-2.

Konať proti násiliu na ženách. Bratislava : Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR v Bratislave, 2008. 56s. ISBN 978-80-89125-09-8.

MÁTEL, A. 2009. *Naše možnosti pomoci ženám - obetiam domáceho násilia*. Skalica : Alija, 2009. 200s. ISBN 978-80-970083-1-4.

MÁTEL, A. 2009. Páchatelia domáceho násilia. In *Prevence úrazů, otrav a násilí.* České Budějovice *:* Tiskárna Jihočeský Inzert Expres, 2009, roč. 5, č. 2. s. 158-169. ISSN 1801-0261.

MATOUŠEK, O. 2003. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vydanie. Praha : SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON), 2003. 161s. ISBN 80-86429-19-9.

MATOUŠEK, O. 2005. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha : Portál, 2005. 352s. ISBN 80-7367-002-X.

MILLER, A. 2002. "La Souffrance muette de l´enfant." In HIRIGOYEN, M. - F. 2002. *Psychické násilí v rodině a v zaměstnání.* Praha : Academia, 2002. 229s. ISBN 80-200-0994-9.

Občiansky zákonník s rozsiahlym komentárom a judikatúrou po poslednej novele vykonanej zákonom NR SR č. 546/2010 Z. z. s platnosťou od 1. januára 2011. Bratislava : Nová práca, spol. s r.o.,
2011. 676s. ISBN 978-80-89350-21-6.

PRUŽINSKÝ, Š. 2010. Príčiny domáceho násilia z pohľadu kresťanskej biblistiky a asketiky. In: *Pravoslávny teologický zborník.* (ed. P. Kormaník). Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, zv. XXXVI (21), 2010. s. 12-20. ISBN 978-80-8068-831-8.

RIEČANSKÁ, E. a kol. 2008. Keď žena hovorí nie, znamená to... In SCHAVEL, M. - ČIŠECKÝ, F. – OLÁH, M. 2008. *Sociálna prevencia*. 3. vydanie. Bratislava : Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2008. 140 s. ISBN 978-80-89271-22-1.

SCHWARTZ, D. 2012. Týraná. *Příběh ženy, která čelila domácímu násilí.* Praha : Portál, 2012. 248s. ISBN 978-80-262-0078-9.

SOPKOVÁ, E. 2001. Násilie páchané na ženách a jeho dôsledky. In CVIKOVÁ, J. – JURÁŇOVÁ, J. 2001. *Piata žena. Aspekty násilia páchaného na ženách*. Bratislava : Aspekt, 2001. 386s. ISBN 80-85549-28-X.

STRIEŽENEC, Š. 1996. *Slovník sociálneho pracovníka.* Trnava : AD, 1996. 255s. ISBN 80-967589-0-X.

Sväté Písmo Starého i Nového Zákona. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 2009. 2331s. ISBN 978-80-7162-767-8.

ŠEVČÍK, D - ŠPATENKOVÁ, N. a kol. 2011. *Domácí násilí. Kontext, dynamika a intervence.* Praha : Portál, 2011. 186s. ISBN 978-80-7367-690-2.

ŠINTALOVÁ, S. 1997. Čo je domáce násilie? In *Aspekt.* Bratislava, 1997, *č. 3*, s. 211-214. ISSN 1336-099X.

TOKÁROVÁ, A. a kol. 2003. *Sociálna práca. Kapitoly z dejín, teória a metodiky sociálnej práce.* Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2003. 572s. ISBN 80-968367-5-7.

Trestný zákon č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Ústava Slovenskej republiky. Bratislava 2004. ISBN 80-89018-17-3.

VÁGNEROVÁ, M. 1999. *Psychopatologie pro pomáhajíci profese.* Praha : Portál, 1999. 252s. ISBN 80-7178-678-0.

VODÁČKOVÁ, D. a kol. 2002. *Krizová intervence*. Praha : Portál, 2002. 544s. ISBN 80-7178-696-9.

Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 99/1963 Zb. občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov.

Internetové zdroje:

Deklarácia o odstránení násilia páchaného na ženách. [online]. [cit. 2013-01-05]. Dostupné na internete: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2009-0098+0+DOC+XML+V0//SK>.

Deklarácia o odstránení násilia páchaného na ženách. [online]. [cit. 2013-01-02]. Dostupné na internete: <http://piatazena.wordpress.com/2008/04/30/deklaracia-o-odstraneni-nasilia-pachaneho-na-zenach/>.

Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách na roky 2009-2012. [online]. [cit. 2013-01-05]. Dostupné na internete: <https://lt.justice.gov.sk/Attachment/Materi%C3%A1l_doc.pdf?instEID=53&attEID=7567&docEID=46239&matEID=1201&langEID=1&tStamp=20090309132717543>.

Problematika domáceho násilia. [online]. [cit. 2012-12-20]. Dostupné na internete: <http://www.uvzsr.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=369:problematika-domaceho-nasilia&catid=63:deti-a-mlade&Itemid=70>.

9. pravidlo sv. Bazila Veľkého. [online]. [cit. 2013-01-05]. Dostupné na internete: <www.orthodoxia.cz>.

www.minv.sk

www.mymamy.sk

www.sspr.gov.sk/IVPR

PRÍLOHY

Graf č. 1 (Zdroj: Ministerstvo vnútra SR)

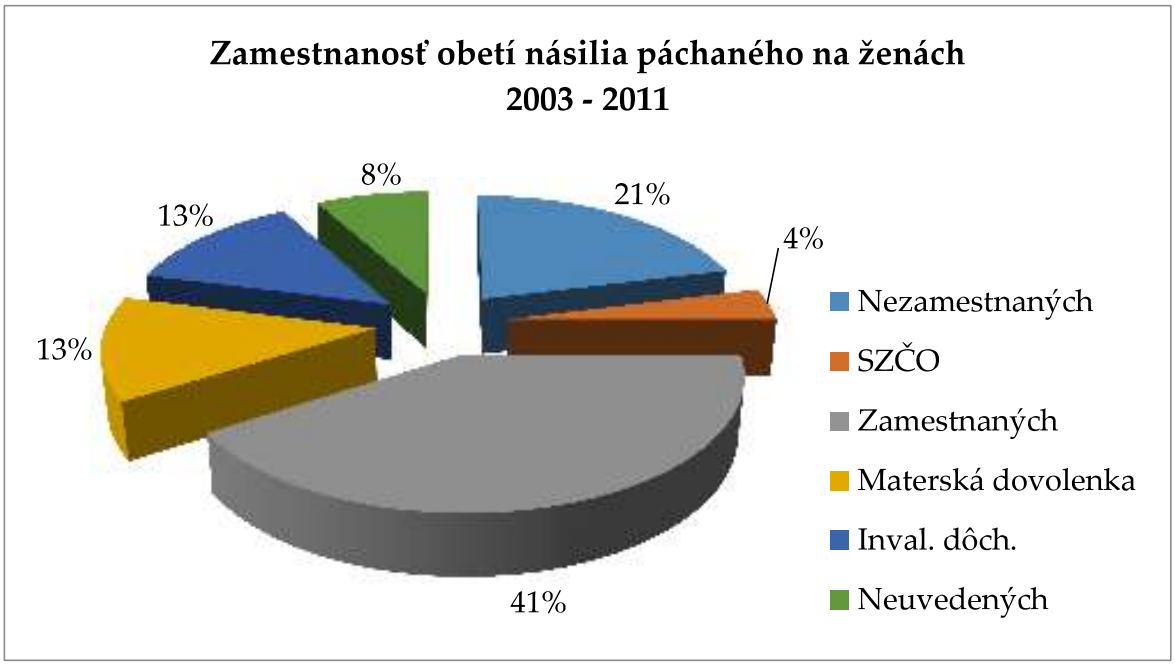

Graf č. 2 (Zdroj: ZZŽ MyMamy)

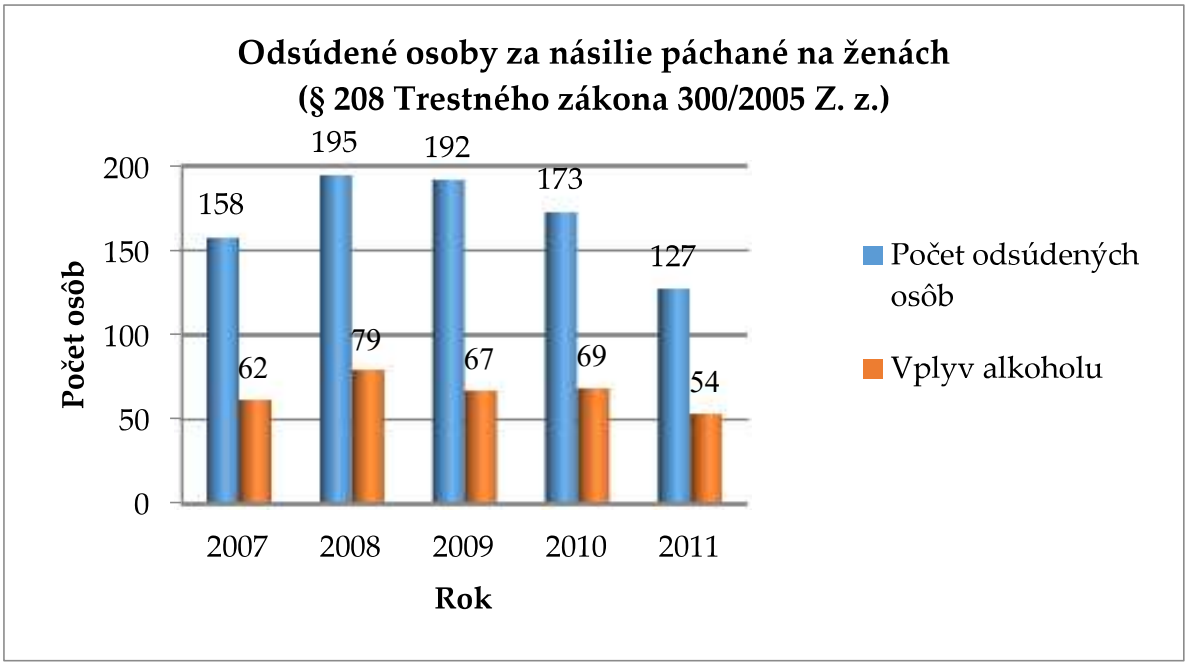

Graf č. 3 (Zdroj: Ministerstvo vnútra SR)

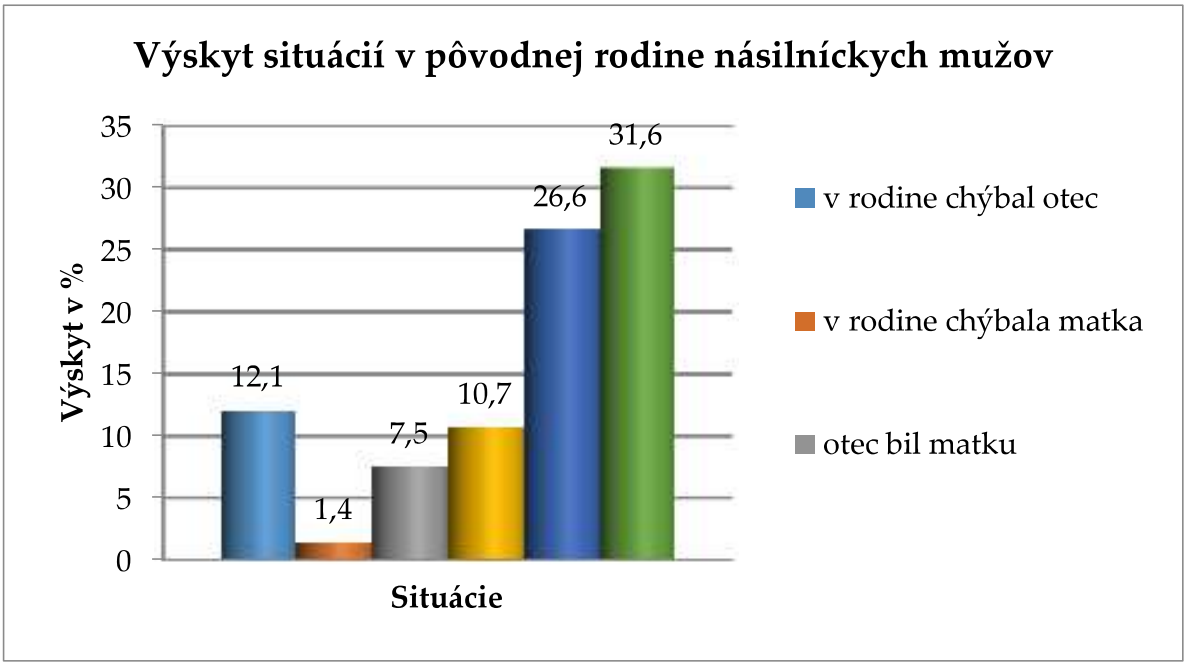

Graf č. 4 (Zdroj: Inštitút pre výskum práce a rodiny)

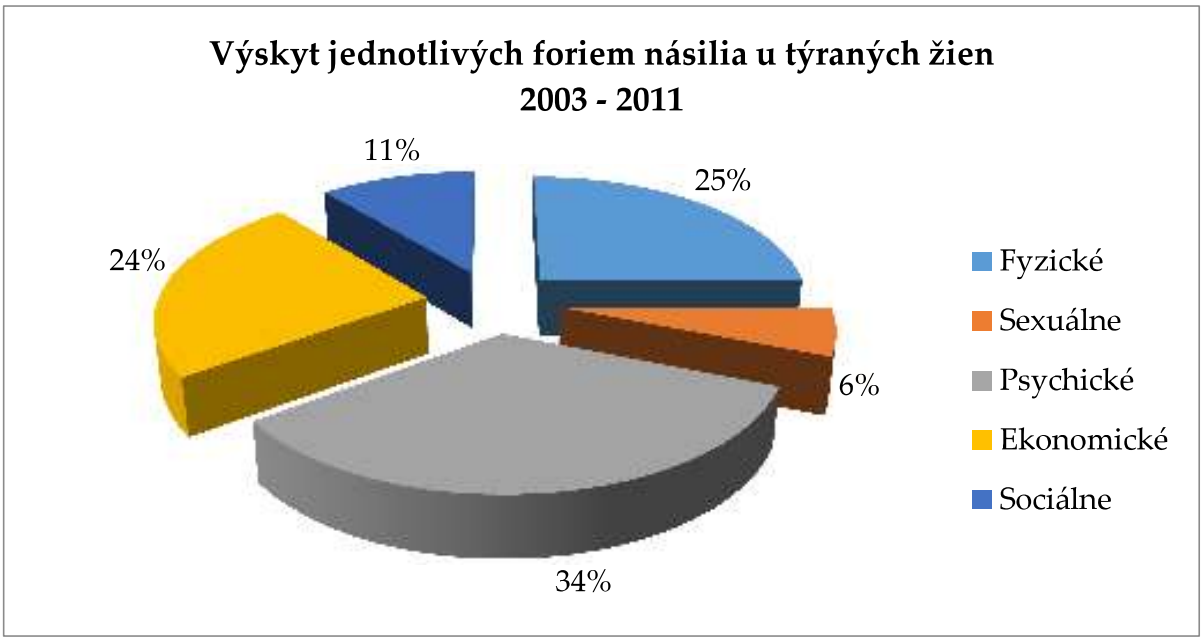

Graf č. 5 (Zdroj: ZZŽ MyMamy)

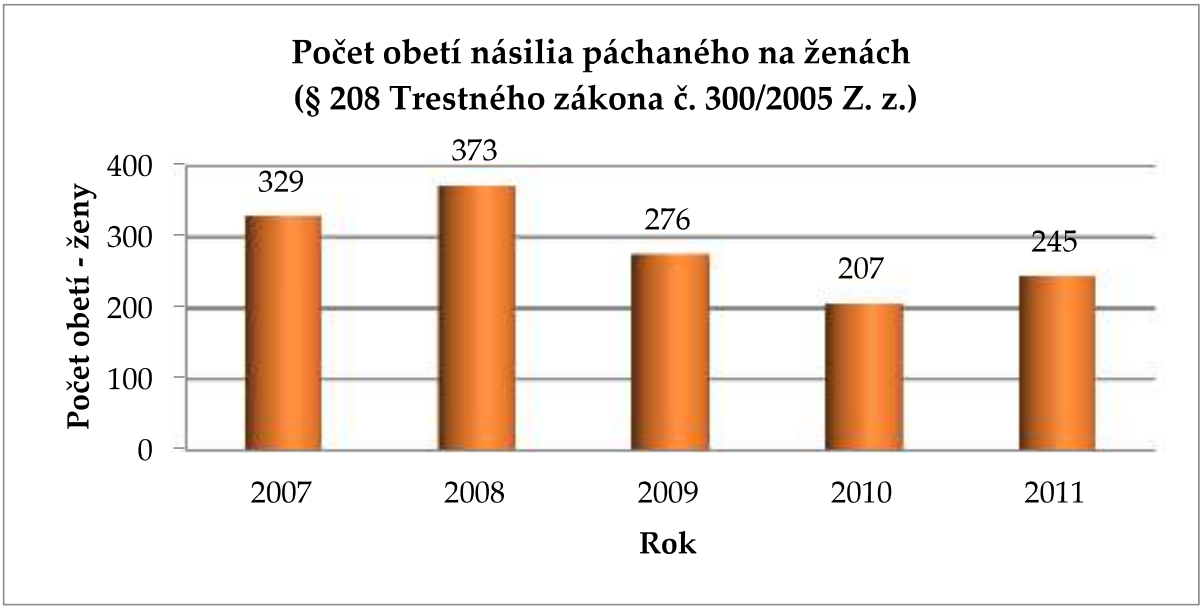

Graf č. 6 (Zdroj: Ministerstvo vnútra SR)

SOCIO-PATHOLOGICAL PHENOMENA IN FUNCTIONS OF THE FAMILY

Veronika ŠTOFANÍKOVÁ, doctorand, Orthodox Theological Faculty, University of Presov in Presov, Masarykova 15, 080 01 Presov, Slovakia, veronika.stofanikova@smail.unipo.sk, 00421517724729

Abstract

The study introduces the issue of the abuse of women in households that is most commonly referred to as domestic violence. In the introduction there is an analysis and definition of violence, signs and manifestations of violence and the personal characteristics of an abused person. Consequently, the study continues with personality characteristics of the offender who carries on domestic violence and also defines forms and various phases of the cycle of domestic violence with their consequences. In conclusion there is a description of the characteristics regarding possibilities of helping the abused. It also deals with legislative and other forms of assistance. Finally, the study attempts to link the possibility of involvement of the discipline of social work in the area of abuse.

Key words

Domestic violence, law, protection, social work, victim, offender